

ורגל [שם ל כא] "חוקה" [הכוונה היא ל"חוקת עולם", האמורה בשלשתם] ללמד בגזירה שוה, כשם ששתויי יין מחללים עבודה, אף מחוסר בגדים או מי שלא רחץ ידיו ורגליו, מחלל עבודה.

וכיון שלמדנו למחוסר בגדים שמחלל עבודה בגזירה שוה משתויי יין, למה הוצרך הכתוב לומר "והיתה להם כהונת עולם"?

ומתריצין: **אי דרשינן מהתם, מגזירה שוה משתויי יין בלבד, הוה אמינא, הני מילי שמחוסר בגדים מחלל עבודתו, הוא רק באופן שעבד עבודה דזר חייב עליה מיתה** [כגון זריקה, או הקטרה, או ניסוך היין והמים]. **אבל עבודה דאין זר חייב עליה מיתה, אימא לא יחלל אותה מחוסר בגדים, שהרי בשתויי יין, שהוא מקור הלימוד, נאמר "ולא ימותו", והוה אמינא שרק אותן העבודות שנאמר בהן מיתה**

ומקשינן: **וכי הא, דין זה שמחוסרי בגדים מחללים עבודה מהכא נפקא? והלא מהתם נפקא** —

דתניא: מניין לשתויי יין, שאם עבד הכהן כשהוא שתוי, חילל את העבודה? תלמוד לומר "יין ושכר אל תשת" וגומר. ובהמשך נאמר "ולהבדיל בין הקודש ובין החול", ללמדך שאם עבד כשהוא שתוי, הרי עבודתו עבודת חולין היא (9).

ובאופן שעבד כשהוא מחוסר בגדים או כשלא רחץ ידים ורגלים.

מנין שהוא מחלל עבודה?

תלמוד לומר "חוקה חוקה" לגזירה שוה. בשתויי יין [ויקרא י ט] אמר הכתוב "חוקה", וכמו כן אמר הכתוב במחוסר בגדים [שמות כט ט] וברחיצת יד

ועבד עבודתו פסולה וחייב מיתה. [וכן כתב בה"ח, ע"ש] ויש לדקדק למה נקט ש"נכנס ועבד" והרי האיסור על העבודה אינו תלוי בכניסה, וראה **ברב"ז** שנקט כי "נכנס" לאו דוקא, ובודאי חייב מיתה אם הפך בצינורא מבחוץ.

והנה בפשטות דעת הרמב"ם שלוקה גם על כניסה גרידא, ודעת הרמב"ן [בסהמ"צ ל"ג] שאין איסור אלא בעבודה ולא בכניסה [וראה בהט"ו שכתב הרמב"ם "יראה לי וכו' שאף על פי שלא עבד לוקה", וביאר הגר"ח שדין האיסור מן התורה מפורש בגמרא [ביומא מד ב], ורק לגבי המלקות נקט הרמב"ם סברא שלו, אך הרמב"ן שם כתב שכוונת הרמב"ם על עצם איסור הכניסה, ונחלק עליו וסבר כהראב"ד לאיסור הכניסה רק דרבנן].

אך הר"י קורקוס ורדב"ז ביארו שאינו לוקה אלא באופן שנכנס בשעת העבודה כשהוא ראוי לעבוד אף שלא עבד, אך בכניסה גרידא אין אלא איסור, והיינו משום שאיסורו הוא על הכניסה, וחייב מיתה עליה נאמר רק כשעבד בפועל, ומלקות מתחייב על כניסתו לעבודה כשהוא מנוול, [ובחזו"א [כלים י' ב'] נקט כי כהן זר או בעל מום אינו לוקה על כניסה, כי איסורו רק בעבודה, וכן מבואר בכסף משנה [כאן בה"א] לענין בעל מום. אך במשנה למלך פ"ט הט"ו האריך בזה, עיין שם, וראה עוד בהערה 1 למשנה].

וראה **רמב"ן** עה"ת [שמות כח לח] שהוכיח שלא נאמרה מיתה במחוסר בגדים אלא במכנסיים [וכשיטת תוס' בד"ה אין]. שהרי באיסור זה נאמר "בצאתו" ואין עבודה ביציאה. ולדעת רש"י שפירש שם שחייב מיתה בחסרון אחד מהבגדים צריך לומר שהחייב תלוי בכניסה ויציאה עם עבודה, וכן מדוקדק מדברי הרמב"ם לענין שותויי יין ומחוסרי בגדים שכתב [בפ"א הט"ז] אם עבד ביציאתו חייב מיתה, והחידוש בזה הוא באופן ששתה בפנים ועבד, שחייבו תלוי ביציאתו, [ונחלק עם הראב"ד בביאור דרשת הספרא "מנין שאף ביציאה" שלדעת הראב"ד הכוונה לחייב גם כשתה בחוץ ועבד בפנים, והרמב"ם

ולכאורה הנפקא מינה בהגדרת הזרות במחוסר בגדים היא לגבי ביאה ריקנית שדעת הרמב"ם [פ"א מביא"מ הט"ז] שפרועי ראש ומחוסרי בגדים חייבין עליה, וכן כתבו תוס' [ביומא פ ב וסנהדרין פג ב] שריצב"א סבר שמחוסר בגדים חייב בה, והיינו רק אם נחשב כזר מצד חסרון הבגדים, אכן מדברי רש"י עה"ת משמע להיפך, שכתב בשמות [כח מג, ל ב] שחייבו דוקא בעבודה ולמבואר הרי לשיתתו היה צריך לחייב גם על ביאה ריקנית משום זרות, [וראה עוד בהערה הבאה].

ועוד נפקא מינה לאופן ההתראה אם די להתרות שעובר משום זרות, או שצריך להתרותו שלא יעבוד בלא בגדים ובכך יעשה מעשה זרות, וראה **ברכת אברהם** [סנהדרין פג ב] ובהמשך הסוגיות נרחיב.

וראה **במנחת חינוך** [צט] שנקט כי חלל שעבר מחוסר בגדים פטור ממיתה, כי דינו כזר שאינו חייב בבגדים, אך עבודתו מחוללת. ולכאורה לדעת תוס' אין עבודתה מתחללת כי לא הוזהר ורק מעכב שלא תהא כשרה. ועוד דן שם לגבי זר שהזיד בבגדים ושגג בזרות שפטור ממיתה, כי אינו מחוייב בבגדים. וראה **כסף משנה** [פ"ט מביא"מ ה"יא] שזר מחוסר בגדים חייב שתיים. ותמוה ממה נפשך, שאם דעתו כתוס' הרי זר אינו מצווה בבגדים, ולא יתכן לחייבו משום זרות שאינו מקיים דינו, ואם כרש"י הרי דין זרות אחד הוא לשניהם ולמה יתחייב שתיים.

וראה להלן [ק"ב ב] שדרשו מקראי שזר כשר בבמה ומחוסר בגדים כשר בבמה, ולכאורה אם זר כשר, למה לו קרא להכשיר כהן מחוסר בגדים שדינו כזר, ולכאורה מוכח כמבואר, שרק זר שאינו מצווה בבגדים אינו עושה מעשה זרות בעבודה. אך כהן שחייב בבגדים לולי קרא היה אסור לעבוד שלא כדינו וזו זרות.

9. **הרמב"ם** [פ"א מביא"מ ה"א] כתב כל כהן הכשר לעבודה, אם שתה יין אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים, ואם נכנס

הקודש ובין החול", רק **מקמי דתיקום ליה גזירה שוה** של "חוקה חוקה" ממחוסר בגדים! והיינו שבתחילה לא היה זכור התנא דברייתא מגזירה שוה זו של חוקה חוקה. אבל לאחר מכן, משנזכר בה, עזב את הלימוד מ"ולהבדיל בין הקודש ובין החול", ומסקנתו היא כי הלימוד ששתויי יין מחללים עבודה הוא גזירה שוה ממחוסר בגדים.

ומקשינן: **והא תנא, גם למסקנא, מחוסר בגדים הוא דקא לילף משתויי יין, ולא כפי שאמרנו עתה, שלמד שתויי יין בגזירה שוה ממחוסר בגדים?!**

ומתריצין: באמת למסקנא התנא לומד דין חילול בשתויי יין בגזירה שוה ממחוסר בגדים. ומה שמצינו שהגזירה שוה מלמדת להיפך, **הכי קאמר התנא** בברייתא:

הלימוד מ"ולהבדיל בין הקודש ובין החול" שנאמר בשתויי יין אינו מלמד אלא על חילול עבודות שיש בהם מיתה, שהרי בשתויי יין נאמר "ולא תמותו".

אך מנין שלא נחלוק בין מחוסר בגדים לבין

הן הנלמדות בגזרה שוה משתויי יין. **קא משמע לן** הפסוק "והיתה להם כהונה לחוקת עולם", שבכל העבודות שהכהן עובד כשהוא מחוסר בגדים, הוא מחלל בכך את העבודה, משום שמחוסר בגדים הרי הוא כמו זר, וזר אין חילוק בין עבודה שיש בה מיתה לבין עבודה שאין בה מיתה, אלא ככולן הוא פוסל⁽¹⁾.

אשכחן מחוסר בגדים שהוא מחלל בכל העבודות.

שתויי יין, שנאמר בהם דין מיתה, מנלן שהם מחללים עבודה אפילו באותן עבודות שאין הזר חייב עליהן מיתה?⁽²⁾

אתיא בגזירה שוה "חוקה חוקה" ממחוסר בגדים!

ומקשינן: **והא תנא בברייתא מ"ולהבדיל בין הקודש ובין החול" שנאמר בשתויי יין, קא נסיב ליה.** ואינו מצריך גזירה שוה לכך. ואיך נחלוק על כך, ונלמד גזירה שוה מעצמנו?

ומתריצין: התנא בברייתא למד מ"ולהבדיל בין

בגדים, ולפי זה לכאורה לא יתחייב על עבודה שאינה תמה. ושמא הלימוד הוא רק לענין חילול, אבל מיתה נאמר בשתויי יין סתם, ואף בעבודה שאינה תמה. [נע"ע בהערה 3]. וראה בגבורת ארי [יומא יז א] נקט שאיסור שתויי יין ישנו אפילו בעבודה שכשרה בור כגון הדלקת הנרות.

ובהערות הגר"י הוטנר [כנ"ל ע"ב הערה 9] ביאר כי טעם הרמב"ם לחייב בשתויי יין אף בעבודה שאינה תמה, הוא משום שהחייב אינו על העבודה אלא על הכניסה והיציאה, והנידון בסוגיין הוא רק לגבי חילול עבודה שחל רק בעבודה תמה.

וכבר הבאנו לעיל [בהערה 14 לתוס' ט"ז ב ד"ה אתיא] שהאחרונים דייקו מדברי תוס' שפרועי ראש ושתויי יין חייבין אף ע"י עבודה שאינה תמה, ותמהו על כך מסוגיין, וביארנו כנ"ל, שרק לענין חיוב מיתה דינם תלוי בכניסה ויציאה, כי פסולם מצד אופן עמידת הכהן לעבודה, [ניתכן שהוא הדין למחוסר מכנסיים]. אך לענין חילול העבודה שחל בגוף הקרבן הדין תלוי בחומר העבודה, וסלקא דעתא שאין מתחללת אלא עבודה תמה שזר חייב עליה מיתה.

[ולדעת הר"י קורקוס שמחוסר בגדים אינו חייב על עבודה שאינה תמה כי דינו כזר, וגם במחוסר מכנסיים יפטר, אף אם אין חיוב משום זרות, אלא דין מיתה בפני עצמו, כיון שעבודה תמה אינה מדיני הפסולין אלא מצד חומר העבודה שמחייבת מיתה, וראה עוד בהערה 16 לתוס' לעיל יז ב].

2. **הגרעק"א** [בגליון הרמב"ם] תמה, הרי כל המקור ששתויי יין אין חייבין מיתה על עבודה שאינה תמה, נלמד בגזירה שוה חוקה חוקה ממחוסר בגדים שדינו כזר, וכיון שבקושיא זו עדיין

סבר שזו פשיטא, והחידוש לחייב גם על יציאה]. וראה **בחידושי הגר"ח ובחזו"א** [מעילה ל"ט ה'] **ובהערות הגר"י הוטנר** לספרא עם פירוש רבינו הלל, [ס"ח ע"ב] שהרחיבו בביאור דברי הספרא והרמב"ם, ובגדר איסור כניסה ועבודה לשתויי יין.

1. **רש"י** פירש שתירוח הגמרא הוא שאילו למדנו פסול מחוסר בגדים רק מגזירה שוה, היה סלקא דעתך שאינו פוסל אלא בעבודה תמה דכתיב בשתויי יין "ולא תמותו" ולכן הוצרך הפסוק "והיתה להם" וגו'. אך **הרמב"ן** בחולין [כד א] ביאר שהסלקא דעתא היה ש"חוקה" מלמדת לעכב רק שלא יעלו לשם חובה, אך לענין חילול עבודה למדנו רק מ"היתה להם" שנחשבים כורים לגבי עבודה.

והרמב"ם [פ"ט מביא"מ ה"ן] לא הזכיר מהו דין שתויי יין בעבודה שאינה תמה, וגם במשנה להלן [ק"ב ב] לא הזכיר אם דין שתויי יין כמחוסר בגדים שאינו חייב מיתה אלא על עבודה תמה.

ובמשנה למלך כתב שמשוגיין מוכח כי שתויי יין ומחוסרי בגדים דינם שוה לענין חיוב מיתה על עבודה תמה, וביאר **הגרעק"א** [על גליון הרמב"ם] שכוונתו לתירוח הגמרא דאי ילפינן מחוסר בגדים בגזירה שוה משתויי יין לא היה מחלל אלא עבודה תמה. וכן נקט **הקרבן אורה** לעיל [טו ב].

אולם **במרכבת המשנה** [שם] נקט בדעת הרמב"ם ששתויי יין חייב מיתה בעבודה שאינה תמה, וביאר, שכוונת הגמרא כי אף שחיוב מיתה בשתויי יין נאמר בתסם, אי אפשר ללמוד ממנו שמחוסר בגדים מחלל עבודה שאינה תמה.

יש להעיר שלמסקנת הגמרא נלמד דין שתויי יין ממחוסר

מהשעה שאכל ושתה ועשה יום טוב לא הורה ולא דרש ברבים בדברי הלכה, עד לחבריה, עד ליום חברו, למחרת, משום שכרות. שנאמר "יין ושכר אל תשת – בבאכם אל אהל מועד... ולהבדיל בין הקדש ובין החול". והיינו, בשעה שבאים להבדיל ולהורות בין דבר קדושה לדבר חול, אל תהי שכרות!

ואכתי הוינן בה: וכי מהבא, מהפסוק "והיתה להם כהונה לחוקת עולם", נפקא לדין מחוסר בגדים?

והרי מהתם נפקא, שנאמר "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח", ודרשינן מיתור תיבת "הכהן", שבא הכתוב לומר, אימתי הוא נקרא "אהרן הכהן"? רק כאשר הוא בכיהונו, בהיותו לבוש בבגדי הכהן הגדול, ולא כשהוא לבוש בבגדי כהן הדיוט – לימד הכתוב על כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד, שעבודתו פסולה, משום שהוא מחוסר בגדים

הגמרא ללמוד לענין חיוב מיתה. וראה בכסף משנה שנקט כי המקור לפסול שתויי יין הוא מ"להבדיל", [וכדברי רש"י בסנהדרין כב ב ועה"ת ויקרא יז], ולא הזכיר את הגזירה שהעבד, במסקנא, ואולי נקט כן משום שהרמב"ם פסק כהתורה כהניס ולא כסוגיין, וצ"ע.

וגם מדברי הרמב"ם בסמוך [הט"ו] משמע שלא פסק כסוגיין שהרי מחייב את העובד ביציאתו רק אם דין היוצא כדין הנכנס, ובהכרח שסמך על הסוגיא בתענית [זו א] שפרועי ראש הוקשו לשתויי יין רק לענין מיתה, ובהכרח אינו מדין זרות שהיא בעבודה, אלא רק דין חילול הוא שהתחדש מ"להבדיל", ואין בו חיוב מיתה אלא על מצד ביאה שיש עמה עבודה, וכדברי התו"כ, [וע"ע להלן כ ד א הערה 1].

ונפקא מינה במקור הפסול, לענין חיוב שתויי יין בבמה, שמצד פסול זר אינו פוסל בה, אך יתכן שמחלל משום "להבדיל", [ובפרה ודאי מחלל, שהרי בתו"כ דרשו מ"חוקת עולם" לחייבו גם בשילה אף שעבודת במה נחשבת כעבודה בחוץ, והרמב"ן עה"ת ויקרא יט כתב שאינו מחלל בבמה, ואין טעמו משום שפסולו מצד זרות וזר כשר בבמה, שהרי נקט שם שחיובו גם על יציקה ובלילה שכשרות בור, ובהכרח שסבר כי העבודה בבמה אינה נחשבת "עבודה" ראה בהערות לעיל ד א טז א].

וראה בסנהדרין [שם] דמקשינן למה לא נלמד שפרועי ראש מחללים עבודה משתויי יין כמו שלמדנו לענין חיוב מיתה. וצ"ע הגר"א לעינין בסוגיא בתענית הנ"ל. וכוונתו ששם מוכח שהוקשו רק למיתה מ"להבדיל" ולא לחילול שתלוי בזרות, וכל קושיות הגמרא שם היא רק לפי מסקנת סוגיין שלומדים דין זרות בגו"ש. ולכן לא מנה הרמב"ם את שתויי יין בכלל החייבין מיתה רק על עבודת מתנה [בפי"ט מביא"מ הי" ע"ש במל"מ] כי אין החיוב תלוי בעבודה אלא בביאה. [ולכן השמיט את ההלכה הנלמדת מ"להבדיל" במסקנת סוגיין ובכריתות יג. שהרי נצרך ללמדנו על שתויי יין].

שתויי יין ולבין כהן שעבד שלא רחוק ידי ורגלים, אלא נשוא בין מחוסר בגדים, שכל עבודותיו פסולות, אפילו אותן עבודות שאין בהן חיוב מיתה, ובין שתויי יין ושאינו רחוק ידי ורגלים, ויהיו כל עבודותיהם פסולות – תלמוד לומר "חוקה – חוקה" לגזירה שוה! (3)

והוינן בה: למסקנא, שחזר בו התנא ולמד שתויי יין בגזירה שוה ממחוסר בגדים, אלא "להבדיל" – למה לי?

ומתריצין: לכדרב.

דרב היה נמנע מלדרוש בדברי הלכה בזמן שהיה שותה יין, ולכן לא מוקים אמורא עליה, לא היה מעמיד את ה"אמורא", שתפקידו להשמיע בקול רם את דבריו של רב לציבור, מיומא טבא, החל

לא ידעה הגמרא גזירה שוה זו [ממחוסר בגדים], נמצא שהיא חייב מיתה ככל העבודות, וממילא הוא מחלל את כלן, ולמה דנה הגמרא מנין שהוא מחלל עבודה שאינה תמה. וראה בספר "שלוש רב" שהביא תירוק לקושיא זו מספר "לשם זבח".

3. מסקנת הגמרא שחילול עבודה בשתויי יין נלמד בגזירה שוה ממחוסר בגדים, וכן מבואר מדברי רש"י [בד"ה והכי קאמר] ומדברי תוס' לעיל [טו ב ד"ה אתיא, וראה גם ד"ה זר ובהערה 2]. ובפשטות לענין חיוב מיתה למדו שתויי יין ממחוסרי בגדים, [דהיינו על איזה עבודה חייבין, אף שעצם דין מיתה כתוב בשתויי יין להדיא]. ונמצא כי באופן שהיה מחוסר בגדים ושתויי יין יתחייב על כל פסול בפני עצמו, כיון שדינו כפסולי עבודה של מחוסר בגדים [וראה במנחת חינוך, קנב] ומאידך לא יתחייב אלא על עבודה תמה, והיינו משום שהחיוב הוא בתנאי שנעשית עבודה המחייבת מיתה, ולכן גם על הכניסה אינו מתחייב אלא אם נכנס בשעת עבודה.

והרמב"ם [פ"א מביא"מ ה"א] נקט שאין חיוב מיתה על שתויי יין אלא בכהן הכשר לעבודה, וכתב שחיובו "אם נכנס ועבד", ומשמע שאין זה פסול נוסף לעבודה כורות של מחוסר בגדים ושאינו רחוק יו"ר [שהרי חיוב זרות תלוי רק בעבודה ולא בכניסה]. ובכסף משנה הביא שמקורו מתורת כהנים [שמיני א ג] "אתה ובניך – מה אתה כשר וכו'", ומשמע שחלוק דין שתויי יין שאין חיובו כלל מצד העבודה אלא מצד הכניסה והעמידה בעבודה באופן שאינו ראוי, ולכן חיובו שייך גם בעבודה שאינה תמה, ואינו חייב אלא כשהוא ראוי לעבודה, כי אין חיובו על עצם העבודה כשאר הפסולין שחייבין על כל פסול ופסול שהיה בהם בזמן העבודה, כי חיובם משום שנשית העבודה בפסול. [ועי' משנה למלך בפ"ט מביא"מ ה"טו ובהערות הגר"י הוטנר הנ"ל].

יש לדון אם דברי התורה כהנים עולים בקנה אחד עם הלימוד ממחוסר בגדים לענין חילול – ונפרש שאין כוונת

ואכתי יש ליפרוך: וכי מהכא נפקא? והרי מהתם נפקא, שנאמר "וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים", ודרשינן מיתור תיבת "הכהנים" שאין עבודתם כשרה אלא אם היו הכהנים בכיהונן – מכאן לכהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול, ועבר, שעבודתו פסולה, משום שלובש בגדים שאינם ראויים לכהונתו של הדיוט. ולכאורה תמוה, למה נצרכת גם דרשא זו וגם הדרשא מ"היתה להם כהונה לחוקת עולם" שרק בשעה שלובשים את בגדי כהונתם עבודתם כשירה?

ומתריצין: אי מהתם, מ"היתה להם כהונה לחוקת עולם", הוה אמינא הני מילי שפוסל עבודה חיסור בגדים. אבל ייתור בגדים, באופן שלבש כהן הדיוט את בגדי הכהן הגדול, שהם כוללים בתוכם את בגדי הכהן ההדיוט⁽⁶⁾, אימא לא פסלה עבודתו. לכן קא

של כהן גדול! ולכאורה תמוה, למה הוצרך לומר "אהרן הכהן" אחר שיש לנו כבר את הלימוד מהפסוק "והיתה להם כהונה לחוקת עולם"⁽⁴⁾

ומתריצין: אי מהתם, אילו נאמר רק "והיתה להם", הוה אמינא, הני מילי שמחוסר בגדים פוסל, רק עבודה דמעכבא כפרה. אבל נתינת אש על גבי המזבח, שהיא עבודה דלא מיעכבא כפרה אלא למצוה בעלמא, שהרי האש היתה קיימת על המזבח, שירדה מהשמים, אלא שיש מצוה להביא גם אש מההדיוט, ואילו לא נאמר בה מפורש "ונתנו בני אהרן הכהן", הוה אמינא שעבודה זו לא צריך לעשותה בבגדי כהונה. ולכן השמיענו הפסוק, שגם עבודה שאינה מעכבת את הכפרה, צריכה להיעשות בבגדי כהונה!⁽⁵⁾

נראה, משום שחיוב לבישת הבגדים הוא מדיני העבודה, ועבודה קלה אינה מחייבת בבגדים.

אך התירוץ הראשון סבר שחיוב הבגדים אינו מדין העבודה אלא מדין הכהן העובד, ולכן אין מקום לחלק בין עבודה המכפרת לשאינה מכפרת, אלא לגבי חילול העבודה שחל בגופה, [וכמבואר בהערה 1, אך בעבודה שאינה מכפרת הנידון על החילול תלוי בחיוב הבגדים, ואין מקום לחלק].

יתכן שבצדדים אלו תלויים צדדי תוס' בקידושין [הובאו בהערה בתחילת הסוגיא] שהקשו למה צריך קרא למעט נשים מעבודה והרי הן מחוסרי בגדים, ותירצו שנשים לא התחייבו בבגדים, והיינו שהחיוב מצד הכהן העובד, כי אילו החיוב מצד העבודה, אף אם הן לא התחייבו הרי העבודה טעונה להעשות בבגדים, ואמנם זה טעם תירוצם הראשון שמדובר באופן שלבשו. [אך יש לדחות שחסרון זרות שייך רק במי שמצאה בבגדים ואינו לובש, אך כהנת שאינה מצוה אין זו זרות, וכמבואר לעיל].

ב. רש"י נקט שעבודה שאינה מעכבת כפרה היא נתינת אש של הדיוט, שאינה אלא למצוה בעלמא מאחר שירדה אש מן השמים. ולכאורה תמוה איך אפשר להקטיר על אש מן השמים והרי יש דין הקטרה על עצים. ומבואר במנחת אברהם כי לשם כך די שתבעיר האש את עצי המערכה, ובא הכתוב לומר שגם הבאת אש מן ההדיוט להבערה טעונה בגדים. ועדיין תמוה, איך עיכוב הכפרה תלוי בהיכי תמצוי שאי אפשר בלא הבערת הדיוט, והרי אין זו עבודה המעכבת מצד הדין רק שאי אפשר בלעדיה.

6. רש"י פירש שהנידון בייתור בגדים הוא באופן שלבש כהן הדיוט בגדי כהן גדול. וראה גם בשטמ"ק שהבין כי אין הכוונה שבייתור בגד אחד יש יותר טעם להכשיר מחיסור בגד אחד, ופשיטא שדין יתר חסר [וכן הוכיח באור שמש פ"ה מכה"מ הי"ז], אלא רק סלקא דעתא שכהן הדיוט יש לו תורת לבישה גם בבגדי כהן גדול, [כך מוכח מקושית השטמ"ק למה לא

4. תוס' [סוף יז ב] הקשו למה הוצרך הכתוב ללמד מיתה במחוסר בגדים מ"הגרת" הרי נאמרה מיתה במפורש בפסוק "ולא ישאו עוון ומתו", ובעלי התוס' עה"ת [שמות כ"ח מ"ג] תירצו שלולי נאמר "הגרת" הוה אמינא שרק כהן הדיוט מחוסר בגדים חייב מיתה אבל כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט אינו מחוסר בגדים, קמ"ל. ולכאורה תמוה מסוגיין, שהרי לא תירצה הגמרא שלכך הוצרך "בכיהונן" לחדש שכהן גדול בבגדי כהן הדיוט נחשב מחוסר בגדים, ומשמע שזה פשיטא ליה שהוא מחוסר בגדים והחידוש הוא רק לגבי עבודה שאינה מעכבת כפרה. וכמבואר בדברי רש"י [ד"ה חיסור] ובשטמ"ק שדין זה למדנו מ"הגרת". ע"ש"ה.

אמנם יתכן לבאר כוונתם לפי המבואר לעיל [זו ב הערה 7] שמצוות בגדי כהונה כוללת את חיוב הכהן שיהא לבוש, ואת קיום דיני העבודה שתעשה בבגדים, וביארו בסוגיין, שמתחילה היה סלקא דעתא שהעבודה מחייבת רק ד' בגדים, ואולי תוספת בגדי כהן גדול הם מדיני הכהן ואין חייב עליהם מיתה, ועל כך גילה "הגרת" לחייבו מיתה מצד דיני הכהן ללבוש בגדים בעבודה, אך עצם הדין שעבודה המנעית ככהן גדול טעונה ח' בגדים אינו חידוש כלל. ועדיין סלקא דעתא שעבודה שאינה מעכבת כפרה לא יתחייב הכהן מצד העבודה בשמונה בגדים, ולכך נדרש "בכיהונן" שגם עבודה זו צריכה להעשות על ידי כהן, וכיון שדיני כהן גדול בשמונה בגדים, אין נפקא מינה בעבודה קלה, וחייב בשמונה בגדים מצד כהונתו. וראה עוד בהערות הבאות.

5. מפירוש רש"י משמע כי לתירוץ זה חידוש הכתוב הוא שצריך ללבוש בגדים לכתחילה לעבודה זו, ואמנם גם אחר הדרשא מ"ונתנו בני אהרן הכהנים" אין פסול מחוסר בגדים בעבודה שלא מעכבת כפרה, אלא רק למדנו ד"לאו שפיר עבד", וכן ביאר דבריו בשטמ"ק [סוף אות ד], והכרחם, כי אילו העבודה פסולה הרי היא מעכבת כפרה. הטעם שסלקא דעתא שאין צורך ללבוש בגדים בעבודה זו,

או שהיו **משוחקים** מיושנים, ועבר – עבודתו כשרה! כי המצוה שיהיו הבגדים בדיוק כמידת הכהן היא רק למצוה בלבד, ולא לעכב.

לבש הכהן שני מכנסים או שני אבנטים, או חיסר אחת מכל הבגדים, או שלבש בגד (6) יתר אחת (9), או שהיתה לו רטיה על בשרו, תחת בגדו, וחצצה אותה,

שכרך בגד חול על אצבעו פוסל, ולמה נקט כאן דוקא שהוסיף בגדי כהונה.

וביאר הגר"ז [הובא בספר הליקוטים במהדורת פרנקל, וראה בכתביו להלן יט א] שדין יתור בגדים נאמר רק על לבישת בגד כהונה נוסף, ואילו בבגד חול אין האיסור על הוספתו, אלא שנאמר בבגדי כהונה שלא תהא לבישה נוספת על בשרו, ולפיכך הוספת בגד אחר חוצצת ומבטלת את לבישת שאר הבגדים. [וכיון שאינה חציצה בפועל, היא פוסלת אפילו אם אינה במקום בגדים ומאידך אינה חוצצת עד שיהא בה ג' על ג' אצבעות כגון בגד, אך כשהיא במקום בגד וחוצצת בפועל, אף בפחות משיעור זה. וכמבואר להלן יט. הערה 5.] ומסתבר שטעמו, כי הכהן צריך להיות לבוש כולו רק בבגדי

כהונה, ונחשב שכל גופו לבוש בהם, כי לבישת כל הגוף היא חוץ ממקומות המגולים, אך כשהוא לבוש בבגד נוסף במקומות המגולים נמצא שאין כולו לבוש רק בבגדי כהונה, אלא בצירוף התוספת. ונמצא שאין בגד נוסף פוסל מדין חציצה אלא כשלושבו על בשרו, אך אם ילבש בגד חול על בגדו לא יפסול, ולכן נקט הרמב"ם שפסול ייתור הוא דוקא כשהוסיף בגדי כהונה, שהם פוסלים גם כשהוסיפם ולבשם על בגדיו אך בגד חול אינו נחשב ייתור לעולם, וכל פסולו רק על בשרו ומדין חציצה. אך החו"א [ג ב] נקט שאם הוסיף בגד חול ולבשו על בגדו פוסל.

אמנם בכסף משנה כתב [בהלכה ח] שגם בגד חול פוסל משום ייתור בגדים, ותמה עליו הק"ן אורה שאם כן היה לרמב"ם לפרש כן בדין ייתור בגדים [בהלכה ז], וראה בבית האוצר שתמה עוד, הרי לאו מינה לא מחריב בה, ומנין שייתור בגד חול מעכב, והרי אפשר להעמיד את המיעוט מ"בד" רק על בגדי כהונה.

ויתכן להשוות את דעת רש"י הרמב"ם, והיינו שיתור בגד כהונה פוסל משום מחוסר בגדים, ורק לבישת בגד כהונה פוסלת משום שלובש "ה" בגדים" ונחשב שאינו לובש כלל את ה"ד" בגדים" כדינו, ופסול זה מחייב מיתה. אך ייתור בגד חול אינו מחריב" כלבישת הבגדים, אלא פסול בפני עצמו הוא של ייתור בגדים, ופסול זה רק מחלל עבודה. ועליו אמרו בברייתא רק "עבודתו פסולה" ונלמד מ"בד" שלא ילבש של חול עמהם. [ולהלן בע"ב נברר את מקור הדרשות לשני פסולים אלו].

ולפי ביאור זה מובן למה נקטה הגמרא גם "שני אבנטים" וגם "יתר אחת" כי אמנם שני דינים חלוקים נאמרו בייתור בגדים. ומסתבר שגם כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול חייב מיתה אפילו אם הוסיף רק אחד מהם על בגדיו, ודינו כלובש ה' בגדים, ומיושבת הקושיא בהערה הקודמת, שהרי באופן זה אינו מחסר מבגדיו, אלא מוסיף בגדי כה"ג.

משמע ל"ן הפסוק "וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים" שגם בייתור בגדים עבודתו נפסלת, משום שאין הם ראויים לכהונתו ככהן הדיוט! (7)

תנו רבנן: היו בגדי הכהונה שלבש הכהן בשעת עבודתו מרושלין, נגררין בקרקע, או מסולקין מן הקרקע, שהיו גבוהים מהקרקע מחמת שהיו קצרים,

אמרו לעיל שהחידוש בכהן גדול שנחשב מחוסר בגדים בבגדי כהן הדיוט, וכנ"ל הערה 3.]

אמנם למסקנא דקא משמע ל"ן שאין לכהן הדיוט תורת לבישה של כהן גדול, פשיטא שפסולו מצד ייתור בגדים, וביאר הגר"ח שדין זה אינו מדיני העבודה, כי לו יצויר שהיה כהן הדיוט יכול ללבוש שמונה בגדים היה כשר לעבודה, ובהכרח שאיסור הוא מדיני הכהן ללבוש יותר בגדים מחיובו, ומצד איסור זה הוא פוסל עבודה. [וראה לעיל הערה 4 שהוא הדין לכה"ג שלבש בגדי כהן הדיוט, שחיובו רק מצד דיני הכהן, כי העבודה כשרה בדי' בגדים אך בכתבי הגר"ז, הובא לעיל יז ב הערה 7, מבואר שחילוק דיני הכהנים הוא מדיני העבודה, וצ"ע].

7. באור שמה [שם] הקשה הרי מצינו חילוק בין אבנטו של כהן גדול שהוא כלאים לאבנט של הדיוט העשוי ברוך, [ראה רמב"ם פ"ח מכהמ"ק ה"ב], וכן קשה ממגבעת ומצנפת שחלוקין באופן לבישתם או עשייתם [כמבואר שם ברמב"ם וראב"ד] ונמצא שכהן הדיוט הלובש בגדי כהן גדול, מחסר מבגדיו, ואין צורך לחידוש של ייתור בגדים, ואף שש?ם הבגד אחד הוא, וחלוק רק באופן עשייתו, הרי מצינו בסוכה [ה ב תו"ה ואל] שאין כהן הדיוט יוצא בלבישת מצנפת. [וראה שפת אמת יומא יד, וצ"ע].

ובפשטות יש לומר שלבש אבנט ומגבעת של הדיוט, והוסיף שאר בגדי כהן גדול, אך הגר"ד פוברסקי דחה אוקימתא זו, ונקט שלדעת הגר"ז שאין יתור בגדים אלא על ידי בגדי כהונה, [כמבואר בהערה הבאה], אין דין יתור אלא אם מקיים מצוות בגדי כהונה, אך כשלושבו רק חלק מבגדי כהן גדול נמצא מחוסר בגדים ואינו מקיים כלל לבישת בגדי כהן גדול, והרי זה כמוסיף בגד חול שאין בו משום יתור בגדים אלא משום חציצה. ובהכרח שחידוש התורה בפסול ייתור הוא באופן שלבש את כל בגדי הכהן הגדול, ושבה הקושיא למקומה. ובהערה הבאה נברר דין זה.

8. רש"י [בד"ה ייתר אחת] פירש שהוסיף עליהם שום בגד בעולם, והיינו שהברייתא מוסיפה כי ייתור בגדים אינו דוקא בבגדי כהונה כשני אבנטים, אלא גם בבגד חול, ולכאורה כדבריו משמע להלן [ע"ב] דדרשין בד – שלא ילבש של חול עמהם. [וראה עוד בדבריו להלן יט: בד"ה ששם, ובהערות שם].

אך הרמב"ם [פ"י מכהמ"ק ה"ה] כתב כשם שמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל עבודה, כך היתר בגדים, כגון שלבש שתי כתנות או שני אבנטים, או כהן הדיוט שלבש בגדי כה"ג ועבר וכו', והאחרונים תמהו שהרי בסמוך [בד"ה ח] פסק שגם באופן

הרטיה בין בשרו לבין בגד הכהונה, או שהיו בגדי

ולכאורה נראה שגדר פסול יתור בגדים תלוי בביאורים אלו, כי לדעת הגר"ז אין היתור גורם שיחשב כמחוסר בגדים והוא דין מדיני הכהן, וכביאור הגר"ח בהערה 6, ואילו לביאור השני שנעשה מחוסר בגדים יתכן שהוא מדיני העבודה כמבואר בתחילת הסוגיא. וראה בהערה הבאה שיש בכך נפקא מינה גם לענין עונשו.

9. הרמב"ם [שם] נקט שעל יתור בגדים "חייב מיתה בדי שמים" וכך הביאו **הכסף משנה** [בפ"ט מסנהדרין ה"ב]. אך בסהמ"צ [לג] הבחיר הרמב"ם שרק מחוסר בגדים חייב מיתה ולא על יתור בגדים, [וראה **חינוך** צ"ט שהשמיט דברים אלו]. וכבר העירו האחרונים שבתוספתא שלפנינו לא נזכר חיוב מיתה אלא ש"עבודתו פסולה".

ובזבח תודה ביאר שהלימוד מוערכו בני אהרן הכהנים בכיהונן השמיענו שדין יתור בגדים הוא כחיסור בגדים, ולכן חייב מיתה. וביאור דבריו כדלעיל, שחידוש התורה שכיון שאינו לבוש כדינו הרי הוא מחוסר בגדים, וחייב מיתה, והכרח הרמב"ם לפרש כך, משום שלא אמרו לעיל חד קרא בחיסור וחד ביתור, אלא שהפסוק השני מגלה שיתור בגדים נכלל בדין מחוסר בגדים.

ובמקדש דוד [לן] דן אם יתור בגדים מחייב מיתה בעשיית פרה אדומה, שהרי מחוסר בגדים נלמד מקרא בפני עצמו בפרשת פרה [ביומא מג א] ואין בה פסוק נוסף ליתור בגדים. **ובמנחת אברהם** צידד לפטור משום שחיוב מיתה במחוסר בגדים היא מפני זרות, ולא מצינו שזר חייב מיתה על עשיית הפרה. [וכן דייק **במנחת חנוך** שצ מלשון הרמב"ם פ"ט מביא"מ ה"א "זר שעבר במקדש", ולא בחוץ]. אך לביאור הזבח תודה מסתבר שכבר נכלל דין יתור בגדים בחיסור בגדים, וגם בפרה יתחייב, וכן מבואר **במנחת חינוך** [שצז].

לפי המבואר בהערה הקודמת היינו דוקא ביתור בגד כהונה, שנכלל בחיסור בגדים, אך בהוספת בגד חול לא יפסול בעשית פרה כי הוא נלמד מקרא אחר כדלעיל "בד" שלא ילבש של חול עמהן" ופסול זה לא נאמר בפרה. אולם לביאור הגר"ז שבבגדי כהונה התחדש דין יתור בגדים מצד תוספת הבגד, מסתבר שבפרה לא יפסול יתור בגד כהונה שלא התחדש בה, ואדרבא במוסיף בגד חול יש לדון אם חציצתן פוסלת בפרה, שהרי מחמת לבישת הבגד נחשב שאינו לבוש בשאר הבגדים בלבד, והוא חסרון בכל הבגדים. וראה **חזון יחזקאל** [פ"א ממנחות ה"ז].

1. פירש רש"י שהיו מטושטשין בטיט. וראה להלן [לה]. שאם התלכלכו בגדי הכהן בדם נפסלו משום מטושטשין, ומסתבר שכוונת רש"י שנקט טיט, לפרש שדוקא לכלוך רב פוסל בהם, וכמבואר **במאירי** [י"ב:] שרק אם "נטשטשו מכל וכל" נפסלים. **ובזבח תודה** הגדיר מהו הרבה ומעט, שתלוי אם אדם מתבייש לעמוד בבגד זה לפני גדולים. ודייק כן "מדברי הרמב"ם ש"נעשו צואין".

וגם **בתפארת ישראל** [בהקדמתו "חומר בקדש"] נקט שרק לכלוך הרבה פוסל, ולכן תמה על מה שאמרו ביומא [טז]

הכהונה מטושטשין בטיט (1) או **מקורעין** (2), ועבר — יח-ב

שבהזאה לפניו נתן מלמעלה למטה כדי שלא יתלכלכו בגדיו, ומשמע שאף מעט פוסל, וכתב לדחוק שהקפידו שלא יתלכלכו אף אם אינן נפסלים, ובאמת כן משמע ממה שלא הביאו שם שחששו כן משום מטושטשין, ורק להלן [לה]. נקטו משום מטושטשין כי מדובר בהליכת הכהנים בתוך הדם שהוא לכלוך רב.

הגר"ד סולוביצ'יק ביאר שכוונת רש"י לחדש שגם טיט שאפשר להסירו וישאר הבגד נקי הוא פוסל כל זמן שהוא דבוק בו. אך אם יסורנו בשחיקה ללא כיבוס ודאי יהא כשר כמבואר **בזבח תודה** [בסוף פרק תשיעין].

ולהלן [פח]. שנינו, נתגעלו, אין מכבסין לא בנתר ולא באהל, [ואמר אב"י שאם די להם בכיבוס מים יכול לכבסן גם בנתר, ואם התגעלו כל כך שצריכין נתר, אף במים לא יכובסן] יש אומרים שאין מכבסין אותם כלל, וכן נראה מדברי הרמב"ם [פ"ח מכה"מ ה"ה] שלא חילק בין ראויין לכיבוס מים לטעמים נתר. [וראה זבח תודה שם].

וראה **בתוס'** טוטה [טו]: ד"ה נתאמנו] שהוכיחו מכך כי גם קודם שהתכבסו, אף שעבודתן פסולה אינם נחשבים כדחויים, ותמה **המהרש"א** שם שהרי יתכן שפסול מטושטשין הוא דוקא בטעונים נתר, והם דחויים שהרי אותם אין מכבסין. **ובקרן אורה** דחה דבריו, שהרי אם הטעונים מים אינם פסולים למה נחלקו אם מכבסים אותם או לא. ובהכרח שמכבסין אף את הפסולין. וראה גם **בר"ש משאנץ** [צו פ"ז ח'] שנקט שאם כבסו כשרים.

ובקריית ספר כתב "שאם נעשו צואין אין מלבינים אותן דלכבוד ולתפארת בלי הפסק בעיניו, והיינו שחל בהם דיחוי. ולדבריו נראה שאפילו הסרת טיט לא תועיל. ותמוה, שהרי להלן לא נאמר טעם זה אלא שאין עניות במקום עשירות. **והחזו"א** [לסוטה שם] כתב שלשה טעמים שלא שייך דיחוי בבגדי כהונה מטושטשין: א. כי אין דיחוי אלא במצוה עצמה והבגדים הם רק תנאי למצוה. ב. שאין זה פסול בעצם הבגדים אלא שאינם לכבוד ולתפארת, וכשבסין שבים להיות כשרים [ע"ש לשונו]. וכן נקט **הגר"ז** שם. וראה **רמב"ן** בסהמ"צ [ל"ת קסד] שנקט כי מטושטשין נחשב מחוסר בגדים. ונפקא מינה למטושטשין מצד הפנימי של הבגד. ג. שאין דיחוי אלא בדבר הבא ממילא ונזחה, אך דבר הנעשה בידי אדם כיון שתקנו נחשב עשיה חרשה ואינו תלוי בדיחוי הקודם.

2. **רש"י** פירש שמקורעין פסולים אפילו אם הם חדשים אי לא בגד הוא הראוי לעבודה דבעינן "לכבוד ולתפארת". וכן כתבו **תוס'** ביומא [יב: ד"ה ילבש] ונמצא שסברו כי דין לכבוד ולתפארת מעכב.

אך הרמב"ם כתב [פ"ח מכה"מ ה"ב]: בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים וכו' שנאמר לכבוד ולתפארת ודייק **באבן האזל** [פ"א מביא"מ ה"ד] שסובר כי דין לכבוד ולתפארת אינו מעכב שהרי בסמוך אמרו "יש מהן למצוה", ופירש"י כגון חדשים, שהן לנוי בלבד. וכבר עמד על כך **בשטמ"ק** [אות א] שלפירוש רש"י כאן בהכרח שחדשים אינם נלמדים מלכבוד ולתפארת אלא הידור מצוה בעלמא הוא.